

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ
«ΔΩΡΕΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»**

ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ
«ΔΩΡΕΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Στις 27/5/2011, ο Υπουργός Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κ. **Ανδρέας Λοβέρδος** απέστειλε προς γνωμοδότηση στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.) το Σχέδιο Νόμου «**Δωρεά και Μεταμόσχευση Οργάνων και άλλες διατάξεις**».

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τους κ.κ. **Νικόλαο Σκορίνη, Γεώργιο Τσατήρη, Βασίλειο Ξενάκη, Γεώργιο Κουτσιμπογιώργο, Νικόλαο Λιόλιο και Βασίλειο Σωτηρακόπουλο.**

Ως πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο κ. **Ν. Σκορίνης**. Στις εργασίες της Επιτροπής Εργασίας μετείχαν ως εμπειρογνώμονες οι κ.κ. **Αλκιβιάδης Κωστάκης, Νικόλαος Μπατάκης και Δημήτριος Τακούδας**. Από πλευράς Ο.Κ.Ε. μετείχε η επιστημονική σύμβουλος **Δρ. Αφροδίτη Μακρυγιάννη**, η οποία είχε τον επιστημονικό συντονισμό της Ομάδας. Ερευνητική στήριξη παρείχε από πλευράς Ο.Κ.Ε. η κα **Κωνσταντίνα Ρεμπεστέκου**.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε δυο (2) συνεδριάσεις, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίασή της στις 17 Ιουνίου 2011.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **25^{ης} Νοεμβρίου 2011**, διατύπωσε την υπ' αριθ. **261** Γνώμη της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

Η παρούσα Γνώμη της Ο.Κ.Ε. αποτελείται από τρία Κεφάλαια.

Στο Κεφάλαιο Α' παρουσιάζονται συνοπτικά οι διατάξεις του Σχεδίου Νόμου (Σχ/Ν), το οποίο έρχεται να συμπληρώσει το θεσμικό πλαίσιο περί μεταμοσχεύσεων του Ν. 2737/1999 και να ενσωματώσει στο νομικό δίκαιο της χώρας μας την Οδηγία 2010/53/ΕΕ.

Στο Κεφάλαιο Β' παρουσιάζεται η γενική αξιολόγηση επί του Σχ/Ν.

Οι βασικές παρατηρήσεις της Ο.Κ.Ε. είναι οι ακόλουθες:

Στο συγκεκριμένο Σχ/Ν δεν καθορίζονται με ακρίβεια τα πρότυπα ποιότητας που πρέπει να διέπουν τόσο τους Οργανισμούς Αφαίρεσης, όσο και τις μονάδες μεταμοσχεύσεων. Επίσης, θα πρέπει να καθοριστεί ότι ο ΕΟΜ θα είναι εκείνος που θα ελέγχει τα πρότυπα ποιότητας και θα δίνει την πιστοποίηση.

Είναι, επίσης, αναγκαίο να θεσπισθεί η δυνατότητα αξιοποίησης οργάνων για μεταμόσχευση από δότες με μη πάλλουσα καρδιά με την επισήμανση ότι απαιτούνται ιδιαίτερες προϋποθέσεις στην οργάνωση, λειτουργία και συντονισμό της όλης διαδικασίας λήψης των οργάνων από αυτή την κατηγορία των πτωματικών δοτών. Οι συγκεκριμένοι δότες μπορούν να αποτελέσουν συμπληρωματική πηγή μοσχευμάτων, όπως ακριβώς και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, με δυνατότητα αύξησης του αριθμού των νεφρικών πτωματικών μοσχευμάτων μέχρι και 30%.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι το Σχ/Ν ορθώς προβλέπει ότι απαιτείται ειδική άδεια για τους ιατρούς (χειρουργούς) και τα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπου θα πραγματοποιούνται οι μεταμοσχεύσεις, καθώς η λήψη των οργάνων και στη συνέχεια η μεταμόσχευσή τους είναι λεπτές και δύσκολες χειρουργικές επεμβάσεις που δεν μπορούν να γίνουν από οποιονδήποτε χειρουργό, αλλά απαιτείται ειδική εξειδίκευση στο συγκεκριμένο τομέα.

Όσον αφορά τις δωρεές ιστών και κυττάρων στον τομέα της εφαρμογής της ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, επισημαίνεται ότι θα πρέπει και εδώ να ισχύσουν πρωτόκολλα, όροι, προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες

γίνονται οι λήψεις και πιστοποίηση των συγκεκριμένων κέντρων, προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα εκμετάλλευσης γυναικών για αφαίρεση ωαρίων σε μικρό χρονικό διάστημα από διάφορες τράπεζες.

Τέλος, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι οι μεταμοσχεύσεις για να είναι επιτυχείς πρέπει η οργάνωση της όλης διαδικασίας να είναι γρήγορη και συγκροτημένη.

Το Κεφάλαιο Γ' περιλαμβάνει τις κατ' άρθρον παρατηρήσεις. Η Ο.Κ.Ε. μεταξύ άλλων:

- Προτείνει για τους ασθενείς που πηγαίνουν στο εξωτερικό για μεταμόσχευση τα ασφαλιστικά ταμεία να καλύπτουν μόνο τις δαπάνες που προβλέπονται σύμφωνα με την κάρτα Ε112. Οποιοσδήποτε άλλες δαπάνες με επιλογή του ασθενούς θα πρέπει να καλύπτονται από τον ίδιο.
- Θεωρεί ότι θα πρέπει να επανεξεταστεί η ρύθμιση που αφορά τη δυνατότητα λήψης οργάνου από ζώντα δότη, ο οποίος έχει προσωπική σχέση και συνδέεται συναισθηματικά με το λήπτη, μετά από την έκδοση δικαστικής απόφασης, καθώς καμία δικαστική απόφαση δεν μπορεί να επικυρώσει τις συναισθηματικές σχέσεις των ανθρώπων και την ύπαρξη ή μη ιδιοτέλειας.
- Θεωρεί ότι η εφαρμογή της εικαζόμενης συναίνεσης απαιτεί καταρχήν πλήρη και λεπτομερή ενημέρωση όλων των πολιτών. Στη συνέχεια, προτείνει ως προϋπόθεση για την εφαρμογή της τη ρητή συγκατάθεση της οικογένειας του θανόντος.
- Θεωρεί ότι όλοι οι οργανισμοί λήψης οργάνων ιδιωτικού χαρακτήρα θα πρέπει να πληρούν προϋποθέσεις ανάλογες με αυτές των μονάδων μεταμοσχεύσεων των δημόσιων νοσοκομείων.
- Προτείνει τα εργαστήρια Ιστοσυμβατότητας να διαθέτουν πιστοποίηση ISO, η οποία να ανανεώνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα με δημόσια δαπάνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

Το Σχέδιο Νόμου (Σχ/Ν) με τίτλο «Δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων και άλλες διατάξεις» περιλαμβάνει 68 άρθρα κατανεμημένα σε 7 Κεφάλαια.

Το **Κεφάλαιο Α΄** έχει τίτλο «Αντικείμενο, πεδίο εφαρμογής και ορισμοί» και περιλαμβάνει τα άρθρα 1-3.

Στο άρθρο 1 προσδιορίζεται το αντικείμενο του προτεινόμενου Σχ/Ν που είναι η δωρεά και η μεταμόσχευση ανθρώπινων οργάνων. Σκοπός του είναι η θέσπιση των γενικών αρχών και των προϋποθέσεων για την αφαίρεση οργάνων από ζώντες ή θανόντες ανθρώπους και η υιοθέτηση των κανόνων και των προτύπων ασφάλειας και ποιότητας που επιβάλλονται από την Οδηγία 2010/53/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Στο άρθρο 2 προσδιορίζεται το πεδίο εφαρμογής του νόμου. Εξαιρούνται από αυτό οι αυτομεταμοσχεύσεις, η δωρεά αίματος και η αφαίρεση αναπαραγωγικών κυττάρων, ενώ διαχωρίζεται ρητά το ρυθμιστικό πλαίσιο της αφαίρεσης και μεταμόσχευσης των ιστών και κυττάρων, στα οποία συγκαταλέγονται τα αιμοποιητικά κύτταρα, από αυτό των οργάνων.

Στο άρθρο 3 δίνονται οι ορισμοί των βασικών εννοιών, βάσει του άρθρου 3 της Οδηγίας 2010/53/ΕΕ.

Το **Κεφάλαιο Β΄** έχει τίτλο «Γενικές αρχές - Προϋποθέσεις δωρεάς οργάνων» και περιλαμβάνει τα άρθρα 4-11.

Στο άρθρο 4 επαναλαμβάνεται η γενική αρχή ότι η αφαίρεση οργάνων με σκοπό τη μεταμόσχευση πραγματοποιείται μόνο για θεραπευτικούς λόγους. Επισημαίνεται ότι η αφαίρεση και μεταμόσχευση οργάνου από ζώντα δότη πρέπει να πραγματοποιείται εφόσον δεν διατίθεται μόσχευμα από θανόντα δότη.

Στο άρθρο 5 επαναλαμβάνεται η βασική αρχή της απαγόρευσης οικονομικού ανταλλάγματος, που καθιστά την αφαίρεση οργάνων «δωρεά».

Στο άρθρο 6 ορίζεται ότι οι δαπάνες για την αφαίρεση, τη συντήρηση, τη μεταφορά και τη μεταμόσχευση των οργάνων καλύπτονται από τον ασφαλιστικό οργανισμό του λήπτη. Επίσης, προβλέπεται αποζημίωση στην περίπτωση αναπηρίας ή θανάτου του δότη κατά την αφαίρεση οργάνων.

Στο άρθρο 7 δίνεται έμφαση στην ενημέρωση: α) σε ζώντα πρόσωπα που επιθυμούν να γίνουν δωρητές οργάνων, β) στους ασκούντες τη γονική μέριμνα θανόντος ανηλίκου, και γ) σε όλους τους πολίτες που επιθυμούν να λάβουν ειδική πληροφόρηση. Λαμβάνεται, επίσης, μέριμνα για την πραγματοποίηση ενημερωτικής εκστρατείας του κοινού από τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων.

Στο άρθρο 8 τίθεται ο κανόνας για την αφαίρεση οργάνων από ζώντα δότη. Ο κύκλος των δυνητικών δοτών περιλαμβάνει α) το σύζυγο, β) το σύντροφο βάσει συμφώνου συμβίωσης, γ) συγγενή μέχρι και τον τέταρτο βαθμό εξ αίματος, σε ευθεία ή πλάγια γραμμή, δ) συγγενή μέχρι το δεύτερο βαθμό εξ αγχιστείας, ε) οποιοδήποτε πρόσωπο με το οποίο ο ασθενής έχει προσωπική σχέση και συνδέεται συναισθηματικά. Προβλέπονται, επίσης, οι προϋποθέσεις της ενηλικότητας του δότη και της πλήρους πνευματικής ικανότητάς του, ενώ κατοχυρώνεται η έγγραφη δήλωση της συναίνεσης και προβλέπεται ότι είναι ελεύθερα ανακλητή.

Στο άρθρο 9 τίθεται ο κανόνας για την αφαίρεση οργάνων από θανόντα δότη. Προβλέπεται ότι εάν ο θανών είναι ανήλικος, πρέπει να συναινέσουν εγγράφως οι ασκούντες τη γονική μέριμνα. Εάν ο θανών είναι ενήλικος η αφαίρεση πραγματοποιείται εάν δεν αντιτάχθηκε σε αυτό όσο ζούσε.

Στο άρθρο 10 επαναλαμβάνεται η αρχή της ανωνυμίας, σύμφωνα με την οποία ο λήπτης δεν μαθαίνει την ταυτότητα του νεκρού δότη και αντίστροφα, η οικογένεια του νεκρού δότη δεν μαθαίνει τον λήπτη.

Στο άρθρο 11 εξασφαλίζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης των υποψήφιων ληπτών με την απαγόρευση υπόδειξης ορισμένου προσώπου.

Το **Κεφάλαιο Γ'** έχει τίτλο «Ποιότητα και ασφάλεια των οργάνων» και περιλαμβάνει τα άρθρα 12-22.

Με το άρθρο 12 θεσπίζεται ένα πλαίσιο ποιότητας και ασφάλειας, δηλαδή ένα σύνολο κανόνων που πρέπει να ακολουθούνται σε όλη την

αλυσίδα από τη δωρεά έως τη μεταμόσχευση αλλά και την αποδοχή ή την αποβολή του οργάνου.

Με το άρθρο 13 ορίζεται ότι οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να εποπτεύουν την τήρηση των όρων αφαίρεσης οργάνων μέσω της χορήγησης άδειας στους «Οργανισμούς Αφαίρεσης», που μπορεί να είναι νοσοκομεία ν.π.δ.δ. ή ν.π.ι.δ. κοινωφελούς και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ή ιδιωτικές κλινικές, που έχουν λάβει τη σχετική άδεια.

Το άρθρο 14 ορίζει ειδικότερες προϋποθέσεις για την αφαίρεση οργάνων, όσον αφορά το ιατρικό προσωπικό, τα χειρουργεία, τα υλικά και τον εξοπλισμό.

Στο άρθρο 15 προβλέπονται οι διαδικασίες και οι προϋποθέσεις για τη λειτουργία Μονάδας μεταμόσχευσης.

Το άρθρο 16 αφορά το χαρακτηρισμό οργάνου και δότη, μέσω της συλλογής πληροφοριών που απαριθμούνται ρητά.

Στο άρθρο 17 οργανώνεται η μεταφορά οργάνων, δοτών, υποψήφιου λήπτη και μεταμοσχευτικής ομάδας με τη συνδρομή του ΕΚΑΒ και τίθενται συγκεκριμένοι κανόνες για την ασφαλή μεταφορά των μοσχευμάτων.

Με το άρθρο 18 ενσωματώνεται το άρθρο 12 της Οδηγίας 2010/53/ΕΕ σχετικά με το υγειονομικό προσωπικό.

Στο άρθρο 19 περιέχονται ρυθμίσεις για το Εθνικό Μητρώο υποψήφιων ληπτών, το οποίο είναι μοναδικό και ενιαίο για όλη την επικράτεια.

Το άρθρο 20 αφορά την εξασφάλιση ιχνηλασιμότητας, δηλαδή την ικανότητα εντοπισμού του μοσχεύματος, του δότη και του λήπτη, μέσω της καταγραφής όλων των αναγκαίων στοιχείων σε αρχεία που τηρεί ο Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων.

Το άρθρο 21 αφορά την υποχρέωση αναφοράς από τους Οργανισμούς Αφαίρεσης και τις Μονάδες Μεταμόσχευσης στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων α) των σοβαρών, ανεπιθύμητων συμβάντων που είναι ικανά να επηρεάσουν την ποιότητα και την ασφάλεια των οργάνων, β) οποιαδήποτε σοβαρή ανεπιθύμητη αντίδραση που διαπιστώνεται κατά ή μετά

τη μεταμόσχευση, γ) τις διαδικασίες που εφαρμόζουν για τη διαχείριση των σοβαρών ανεπιθύμητων συμβάντων και αντιδράσεων.

Στο άρθρο 22 αναφέρονται ειδικότεροι όροι για την πραγματοποίηση αφαίρεσης οργάνων εν ζωή.

Το **Κεφάλαιο Δ'** έχει τίτλο «Υποχρεώσεις των αρμόδιων αρχών» και περιλαμβάνει τα άρθρα 23-28.

Στο άρθρο 23 ορίζονται ως αρμόδιες αρχές για την εφαρμογή του προτεινόμενου νόμου το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ο Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων.

Στο άρθρο 24 αναφέρονται ενδεικτικά οι αρμοδιότητες του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων.

Στο άρθρο 25 ορίζεται ο τρόπος διοίκησης του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων, στο άρθρο 26 προβλέπονται οι πόροι του Οργανισμού, στο άρθρο 27 το προσωπικό του και στο άρθρο 28 ο Κανονισμός λειτουργίας του.

Το **Κεφάλαιο Ε'** έχει τίτλο «Ανταλλαγές οργάνων με τρίτες χώρες και ευρωπαϊκοί οργανισμοί ανταλλαγής οργάνων - Ανταλλαγή πληροφοριών» και περιλαμβάνει τα άρθρα 29-33.

Στο άρθρο 29 ορίζεται ότι η ανταλλαγή οργάνων με χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιείται σύμφωνα με συμφωνίες που συνάπτονται από τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων. Επιπλέον, τίθενται ως προϋποθέσεις η ιχνηλασιμότητα και η εξασφάλιση των ελάχιστων απαιτήσεων ποιότητας και ασφάλειας.

Στο άρθρο 30 προβλέπεται η δυνατότητα σύναψης γραπτών συμφωνιών μεταξύ του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων και ευρωπαϊκών οργανισμών ανταλλαγής οργάνων.

Το άρθρο 31 αναφέρεται στην καταγραφή της δραστηριότητας των οργανισμών αφαίρεσης και των Μονάδων μεταμόσχευσης.

Το άρθρο 32 αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών με άλλες χώρες, μέσω δικτύου των αρμοδίων αρχών που δημιουργεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Με το άρθρο 33 ορίζεται η υποχρέωση του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης να υποβάλλει έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή του νόμου και την αποκτηθείσα εμπειρία.

Το **Κεφάλαιο ΣΤ'** έχει τίτλο «Προστασία προσωπικών δεδομένων - Ιατρικό απόρρητο - Ποινικές διατάξεις» και περιλαμβάνει τα άρθρα 34-41.

Στο άρθρο 34 προβλέπεται ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς στη δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων λαμβάνουν τα αναγκαία τεχνικά μέτρα, ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Στο άρθρο 35 προβλέπεται ότι η παράβαση των διατάξεων του νόμου και, ιδίως, αυτών που αφορούν τις προϋποθέσεις αφαίρεσης οργάνων από θανούντες ή εν ζωή δότες, την απαγόρευση προσφοράς, καταβολής και λήψης οικονομικού ανταλλάγματος, τους κανόνες τήρησης του Εθνικού Μητρώου υποψηφίων ληπτών αποτελεί αδίκημα του ποινικού δικαίου.

Στο άρθρο 36 ορίζεται ότι η τέλεση των παραπάνω αδικημάτων υπό τις επιβαρυντικές περιστάσεις που προβλέπει και ιδίως στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών.

Με τη διάταξη του άρθρου 37 ορίζεται ότι τα αδικήματα που προβλέπονται στο άρθρο 35 θεωρούνται ως τέτοια όταν έχουν διαπραχθεί από ημεδαπό ή αλλοδαπό ανεξάρτητα από τον τόπο που διαπράχθηκαν.

Στο άρθρο 38 προβλέπεται η υποχρεωτική δήμευση του παρανόμως δοθέντος οικονομικού ανταλλάγματος, όπως και των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν με αυτό.

Η συμμετοχή των ιατρών σε κάθε είδους παράνομες δραστηριότητες που σχετίζονται με την αφαίρεση και τη μεταμόσχευση οργάνων επισύρει, σύμφωνα με το άρθρο 39, εκτός από ποινή φυλάκισης και χρηματικό πρόστιμο, απαγόρευση άσκησης του επαγγέλματος.

Με το άρθρο 40 συμπληρώνεται το άρθρο 323 Α Ποινικού Κώδικα ώστε να τιμωρείται η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την αφαίρεση όχι μόνο των οργάνων τους, αλλά και ιστών και κυττάρων.

Με το άρθρο 41 προβλέπεται η ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις προβλεπόμενες στη χώρα μας κυρώσεις.

Το **Κεφάλαιο Ζ'** έχει τίτλο «Ρυθμίσεις για την αφαίρεση, δωρεά, έλεγχο, επεξεργασία, συντήρηση, αποθήκευση και διανομή ιστών και κυττάρων» και περιλαμβάνει τα άρθρα 42-63.

Με το άρθρο 42 διαχωρίζεται σαφώς το νομικό πλαίσιο που αφορά την αφαίρεση και μεταμόσχευση οργάνων, από αυτό των ιστών και κυττάρων. Αποσαφηνίζεται ότι στην έννοια των κυττάρων εμπίπτουν τα βλαστικά αιμοποιητικά κύτταρα, μεταξύ των οποίων του ομφαλοπλακουντιακού αίματος, ευρέως γνωστά ως «βλαστοκύτταρα».

Στο άρθρο 43 ορίζεται ότι η αφαίρεση ιστών και κυττάρων πραγματοποιείται για θεραπευτικό σκοπό. Εξαιρούνται τα αναπαραγωγικά κύτταρα για τα οποία υπάρχει ειδική ρύθμιση στο ν. 3305/2005.

Στο άρθρο 44 προβλέπεται ότι τις δαπάνες για τη δωρεά ιστών και κυττάρων αναλαμβάνουν τα ασφαλιστικά ταμεία. Διατηρείται, επίσης, σε ισχύ η ειδική ρύθμιση σχετικά με την αναζήτηση μυελού των οστών.

Στο άρθρο 45 επαναλαμβάνεται όσον αφορά τη δωρεά ιστών και κυττάρων ο κανόνας της ανωνυμίας που ισχύει και για τη δωρεά οργάνων.

Ομοίως, στο άρθρο 46 επαναλαμβάνεται ο κανόνας της απαγόρευσης δωρεάς προς συγκεκριμένο πρόσωπο, εξαιρούνται όμως, εξ ορισμού, τα αναπαραγωγικά κύτταρα και τα κύτταρα ομφαλοπλακουντιακού αίματος.

Στο άρθρο 47 προβλέπεται ότι η υποχρέωση ενημέρωσης του άρθρου 7, σε συνδυασμό με τα οριζόμενα στο π.δ. 26/2008, ισχύει και στην αφαίρεση ιστών και κυττάρων, με εξαίρεση τα αναπαραγωγικά κύτταρα και τα κύτταρα ομφαλοπλακουντιακού αίματος.

Στο άρθρο 48 ρυθμίζεται αναλυτικά η υποχρέωση ενημέρωσης όσον αφορά τη συλλογή και φύλαξη ομφαλοπλακουντιακού αίματος για μελλοντική χρήση.

Στο άρθρο 49 ορίζεται ότι δωρητές ιστών και κυττάρων είναι ζώντα και θανούντα άτομα υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται για τη δωρεά οργάνων. Εξαιρείται η δωρεά μυελού των οστών που επιτρέπεται από ανήλικο δότη όταν πρόκειται για αδελφό ή συγγενή μέχρι και το δεύτερο

βαθμό εξ αίματος. Εξαιρούνται, επίσης, τα αναπαραγωγικά κύτταρα και τα κύτταρα ομφαλοπλακουντιακού αίματος.

Στο άρθρο 50 προβλέπονται ειδικότερα οι προϋποθέσεις συλλογής και αποθήκευσης ομφαλοπλακουντιακού αίματος.

Στο άρθρο 51 υλοποιείται η προβλεπόμενη στο π.δ. 26/2008 απαίτηση πιστοποίησης και αδειοδότησης των νοσηλευτικών ιδρυμάτων όπου πραγματοποιείται προμήθεια ιστών και κυττάρων. Εξαιρούνται τα αναπαραγωγικά κύτταρα για τα οποία ισχύουν οι ειδικές ρυθμίσεις του ν. 3305/2005.

Στο άρθρο 52 γίνεται διάκριση των ιδρυμάτων ιστών σε τρεις κατηγορίες: α) «Τράπεζες Ιστών και Κυττάρων» (Τ.Ι.Κ.), β) «Ιδιωτικές Τράπεζες Ομφαλοπλακουντιακού αίματος» (Ι.Τ.ΟΠΑ.) και γ) «Τράπεζες Ομφαλοπλακουντιακού αίματος» (Τ.ΟΠΑ).

Στα άρθρα 53-55 ρυθμίζεται η νομική μορφή και οι προϋποθέσεις αδειοδότησης των Τραπεζών Ιστών και Κυττάρων, των Ιδιωτικών Τραπεζών Ομφαλοπλακουντιακού Αίματος και των Τραπεζών Ομφαλοπλακουντιακού Αίματος, αντίστοιχα.

Στο άρθρο 56 προβλέπονται αυστηρές συνέπειες της λειτουργίας τράπεζας ιστών χωρίς άδεια.

Στο άρθρο 57 προβλέπονται οι προϋποθέσεις άδειας λειτουργίας μονάδων εφαρμογής ιστών και κυττάρων.

Το άρθρο 58 αφορά την κατάρτιση Εθνικού Μητρώου Εθελοντών Δοτών Μυελού των Οστών από τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων.

Στο άρθρο 59 προβλέπονται οι ποινικές διατάξεις που ισχύουν σχετικά με την αφαίρεση και μεταμόσχευση ιστών και κυττάρων.

Στο άρθρο 60 προβλέπονται επιβαρυντικές περιστάσεις.

Στο άρθρο 61 ορίζονται διεθνή όρια στα αδικήματα που αφορούν τους ιστούς και κύτταρα κατ' αντιστοιχία προς τα αδικήματα που αφορούν αφαίρεση οργάνων.

Στο άρθρο 62 προβλέπεται η δήμευση του παρανόμως δοθέντος οικονομικού ανταλλάγματος και η απόδοση αυτού στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με σκοπό την ενίσχυση του ειδικού λογαριασμού για την κάλυψη των δαπανών μεταμόσχευσης ανασφάλιστων ληπτών.

Στο άρθρο 63 ορίζεται ότι η καταδίκη ιατρού σε κάποιο από τα αδικήματα που αφορούν αφαίρεση ιστών και κυττάρων επιφέρει απαγόρευση άσκησης του επαγγέλματός του.

Τα άρθρα 64-68 περιλαμβάνουν τελικές διατάξεις.

Ειδικότερα, τα άρθρα 64 και 65 περιλαμβάνουν καταργούμενες και μεταβατικές διατάξεις.

Στο άρθρο 66 θεσπίζεται διάταξη για το Γενικό Επιθεωρητή, τους Επιθεωρητές και τους Βοηθούς Επιθεωρητές του Σώματος Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας & Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Υ.Π.) προκειμένου αυτοί να προστατευθούν από τις αβάσιμες μηνύσεις και αγωγές που υποβάλλονται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Το άρθρο 67 ορίζει ότι η ισχύς του νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Τέλος, το άρθρο 68 περιλαμβάνει παράρτημα σχετικά με το χαρακτηρισμό οργάνου και δότη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

Το παρόν Σχέδιο Νόμου έρχεται να συμπληρώσει το θεσμικό πλαίσιο περί μεταμοσχεύσεων του νόμου 2737/1999 και να ενσωματώσει στο νομικό δίκαιο της χώρας μας την οδηγία 2010/53/ΕΕ. Βασικοί στόχοι του Σχεδίου Νόμου είναι η αντιμετώπιση της έλλειψης δοτών οργάνων και η θεσμοθέτηση κανόνων που θα διέπουν την αλυσίδα στις μεταμοσχεύσεις, από την ασφάλεια των μοσχευμάτων, την προστασία των δότην από πιθανή εκμετάλλευση ως και την προστασία και ασφάλεια των ληπτών.

Οι βασικές παρατηρήσεις της Ο.Κ.Ε., οι οποίες προκύπτουν από τη Γενική Αξιολόγηση του Σχεδίου Νόμου, επικεντρώνονται στα ακόλουθα:

A. Στο συγκεκριμένο Σχέδιο Νόμου δεν καθορίζονται με ακρίβεια, όπως θα ανέμενε κανείς, τα πρότυπα ποιότητας που πρέπει να διέπουν τόσο τους Οργανισμούς Αφαίρεσης, όσο και τις Μονάδες Μεταμοσχεύσεων. Επίσης, θα πρέπει να καθοριστεί ότι ο ΕΟΜ θα είναι εκείνος που θα ελέγχει τα πρότυπα ποιότητας και θα δίνει την πιστοποίηση. Όσον αφορά δε το ύψος των προστίμων και των ποινών, στις περιπτώσεις των παραβάσεων, όπως καθορίζονται στο Σχ/Ν αυτό κρίνεται ως ιδιαίτερα χαμηλό συγκριτικά με το μέγεθος της παράβασης.

B. Σε κανένα σημείο του Σχεδίου Νόμου δεν αναφέρεται η δυνατότητα αξιοποίησης οργάνων για μεταμόσχευση από δότες με μη πάλλουσα καρδιά (δηλαδή με ισοηλεκτρική γραμμή στο ηλεκτροκαρδιογράφημα). Οι συγκεκριμένοι δότες μπορούν να αποτελέσουν συμπληρωματική πηγή μοσχευμάτων, όπως ακριβώς και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες με δυνατότητα αύξησης του αριθμού των νεφρικών πτωματικών μοσχευμάτων μέχρι και 30%. Επομένως θα πρέπει να αναφερθεί και να θεσπισθεί η δυνατότητα αξιοποίησης οργάνων για μεταμόσχευση από δότες με μη πάλλουσα καρδιά εφόσον βέβαια επισημανθεί ότι απαιτούνται ιδιαίτερες προϋποθέσεις στην οργάνωση, λειτουργία και συντονισμό της όλης διαδικασίας λήψης των οργάνων από αυτή την κατηγορία των πτωματικών δότην.

Γ. Η λήψη των οργάνων και στη συνέχεια η μεταμόσχευσή τους είναι λεπτές και δύσκολες χειρουργικές επεμβάσεις που δεν μπορούν να γίνουν από οποιονδήποτε χειρουργό αλλά απαιτείται ειδική εξειδίκευση στον συγκεκριμένο τομέα. Για το λόγο αυτό το Σχέδιο Νόμου ορθώς προβλέπει ότι απαιτείται ειδική άδεια για τους ιατρούς (χειρουργούς) και τα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπου θα πραγματοποιούνται οι μεταμοσχεύσεις.

Δ. Όσον αφορά τις δωρεές ιστών και κυττάρων στον τομέα της εφαρμογής της ιατρικής υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, επισημαίνεται ότι θα πρέπει και εδώ να ισχύσουν πρωτόκολλα, όροι, προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες γίνονται οι λήψεις και η πιστοποίηση των συγκεκριμένων κέντρων. Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα αποφευχθούν φαινόμενα εκμετάλλευσης γυναικών για αφαίρεση ωαρίων σε μικρό χρονικό διάστημα από διάφορες τράπεζες. Επίσης, επισημαίνεται η έλλειψη επαρκούς και σαφούς νομοθετικού πλαισίου σε ό,τι αφορά τη λήψη, συντήρηση και γενικότερη διαχείριση των βλαστοκυττάρων, που αποτελεί μια επίκαιρη αναγκαιότητα.

Επίσης, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι οι μεταμοσχεύσεις για να είναι επιτυχείς πρέπει να γίνουν εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος από τη στιγμή της λήψης των οργάνων και για κάθε ένα όργανο ξεχωριστά. Επομένως, η οργάνωση της όλης διαδικασίας πρέπει να είναι γρήγορη και συγκροτημένη για να είναι επιτυχής.

Τέλος, επισημαίνεται ότι κατά τη γνώμη των εμπειρογνομόνων θεωρείται αδύνατη η πραγματοποίηση εμπορίας οργάνων στη χώρα μας υπό το ισχύον καθεστώς. Επομένως η οποιαδήποτε αναφορά στο ζήτημα έχει μόνο δυσμενείς επιπτώσεις στην κοινή γνώμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΚΑΤ΄ ΑΡΘΡΟΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Κεφάλαιο Α΄

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ, ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Άρθρο 3 – Ορισμοί

Ο όρος «αφαίρεση οργάνων» κρίνεται αδόκιμος και η Ο.Κ.Ε. προτείνει να αντικατασταθεί με τον όρο «λήψη οργάνων» σε όλο το κείμενο του Σχ/Ν. Για τον ίδιο λόγο, προτείνεται ο όρος «Οργανισμός Αφαίρεσης» να αντικατασταθεί από τον όρο «Οργανισμός Λήψης».

Κεφάλαιο Β΄

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ

Άρθρο 6 – Δαπάνες- αποζημίωση

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι κάθε χρόνο περίπου 80-100 ασθενείς καταφεύγουν σε κέντρα του εξωτερικού (στοιχεία του ΕΟΜ) για να υποβληθούν σε μεταμόσχευση ήπατος. Οι μεταμοσχεύσεις των ασθενών αυτών, σχεδόν όλες, προγραμματίζονται με βάση ιδιωτικές συμφωνίες με τα εν λόγω μεταμοσχευτικά κέντρα. Σε διαφορετική περίπτωση, ο Έλληνας ασθενής μεταμοσχεύεται με τους ίδιους όρους που μεταμοσχεύεται ένας Άγγλος ή Αμερικανός υπήκοος στη χώρα του που σημαίνει εγγραφή στους καταλόγους της χώρας υποδοχής και αναμονή για 9 μήνες έως ένα χρόνο.

Στην περίπτωση, όμως, του ιδιωτικού συμφωνητικού, ο ασθενής μεταμοσχεύεται καθ' υπέρβαση του καταλόγου αναμονής, που τηρείται στη χώρα υποδοχής, με κόστος που αγγίζει τα 300.000 ευρώ για την Ευρώπη και τα 500.000 δολάρια για την Αμερική, και όχι τα ενδεικτικά ποσά που υποχρεούται το δημόσιο να καλύψει με την κάρτα E112 με την οποία και πρέπει να είναι εφοδιασμένοι οι ασθενείς αυτοί. Το προαναφερόμενο κόστος επιβαρύνει σημαντικά τα ασφαλιστικά Ταμεία.

Η Ο.Κ.Ε. προτείνει, για τους ασθενείς που πηγαίνουν στο εξωτερικό για μεταμόσχευση, τα ασφαλιστικά ταμεία να καλύπτουν μόνο τις δαπάνες που προβλέπονται σύμφωνα με την κάρτα E112. Οποιοσδήποτε άλλες δαπάνες με επιλογή του ασθενούς θα πρέπει να καλύπτονται από τον ίδιο.

Οι επείγουσες περιπτώσεις μεταμόσχευσης ήπατος εξαιρούνται από την προαναφερόμενη πρόταση, καθώς εντάσσονται στις ειδικές διακρατικές συμφωνίες με τους αντίστοιχους ΕΟΜ των ευρωπαϊκών κρατών.

Για τις επείγουσες μεταμοσχεύσεις καρδιάς και πνευμόνων πρέπει να υπάρξουν ξεχωριστές ειδικές διακρατικές συμφωνίες

Άρθρο 7 – Υποχρέωση ενημέρωσης

Όπως προβλέπεται στο συγκεκριμένο άρθρο, η ενημέρωση των πολιτών ανατίθεται μεταξύ άλλων και σε ειδικά καταρτισμένους υπαλλήλους του ΕΟΜ. Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι στις διατάξεις του Σχ/Ν που αφορούν τον ΕΟΜ δεν προβλέπεται ειδική κατάρτιση των υπαλλήλων του, και επομένως το θέμα θα πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα.

Άρθρο 8 – Αφαίρεση οργάνων από ζώντα δότη

Στο άρθρο προβλέπεται, μεταξύ άλλων, και η δυνατότητα λήψης οργάνου από ζώντα δότη, ο οποίος έχει προσωπική σχέση και συνδέεται συναισθηματικά με το λήπτη μετά από την έκδοση δικαστικής απόφασης. Η συγκεκριμένη ρύθμιση θα πρέπει να επανεξεταστεί, καθώς η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι κανένα δικαστήριο και καμία δικαστική απόφαση δεν μπορεί να επικυρώσει τις συναισθηματικές σχέσεις των ανθρώπων και την ύπαρξη ή μη ιδιοτέλειας.

Όσον αφορά την τελευταία πρόταση της παρ.1 του άρθρου 8, η Ο.Κ.Ε. κρίνει ότι χρειάζεται αναδιατύπωση γιατί είναι ιατρικά αστήρικτη. Στις μέρες μας, η ιστοσυμβατότητα δεν είναι πάντα απαραίτητη για τη μεταμόσχευση νεφρού (γίνονται δεκτά για δότες αδέρφια που σε ποσοστό 25% δεν έχουν καμιά ιστοσυμβατότητα με το λήπτη. Το ίδιο συμβαίνει με τους συζύγους, παππούδες κ.ο.κ). Η ιστοσυμβατότητα HLA χρησιμοποιείται μόνο ως

αδιάβλητη παράμετρος επιλογής για πτωματική μεταμόσχευση. Επομένως, πρέπει η τελευταία πρόταση της παρ.1 να αντικατασταθεί ως εξής: «...αλλά ο ασθενής δεν δύναται να δεχθεί το μόσχευμα για ανοσολογικούς λόγους και ιδιαίτερα επειδή υπάρχει ασυμβατότητα ομάδων αίματος ή ο λήπτης έχει ειδικότητες έναντι των αντιγόνων του δότη, να πραγματοποιείται η αφαίρεση του οργάνου και ταυτόχρονα ο ασθενής να προτάσσεται στην κατάταξη για να λάβει το πρώτο πτωματικό λειτουργικά ισοδύναμο μόσχευμα»..

Τέλος, πρέπει να προστεθεί στο Σχέδιο Νόμου και η λεγόμενη «domino» μεταμόσχευση νεφρών, δηλαδή εάν δεν υπάρχει συμβατότητα στις ομάδες αίματος μεταξύ του συζύγου και της συζύγου ενός ζευγαριού, τότε θα μπορούσε ο σύζυγος – δότης ενός ζευγαριού να χορηγήσει τον νεφρό του στον σύζυγο ή στη σύζυγο άλλου ζευγαριού με συμβατή ομάδα αίματος και ο σύζυγος ή η σύζυγος του πρώτου ζευγαριού να πάρει νεφρό από τον σύζυγο ή τη σύζυγο του δεύτερου ζευγαριού.

Άρθρο 9 – Αφαίρεση οργάνων από θανόντα δότη

Η παρ. 2 σε συνάρτηση με την παρ. 3 εισάγει την εικαζόμενη συναίνεση, ρύθμιση στην οποία θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή. Ειδικότερα, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η εφαρμογή της εικαζόμενης συναίνεσης απαιτεί καταρχήν πλήρη και λεπτομερή ενημέρωση όλων των πολιτών. Στη συνέχεια, η Ο.Κ.Ε. προτείνει ως προϋπόθεση για την εφαρμογή της και τη λήψη των οργάνων τη ρητή συγκατάθεση της οικογένειας του θανόντος.

Όσον αφορά την παράγραφο 6 του ίδιου άρθρου, οι γιατροί των ΜΕΘ υποχρεούνται να συντάσσουν πιστοποιητικό θανάτου όταν διαπιστώνουν εγκεφαλικό θάνατο και στη συνέχεια να ενημερώνουν τον ΕΟΜ. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η ρύθμιση αυτή θα συμβάλλει στην αύξηση του αριθμού των δοτών διότι ο ΕΟΜ θα γνωρίζει τον αριθμό όλων των δυνητικών δοτών, τους συγγενείς των οποίων θα προσεγγίζουν στη συνέχεια οι τοπικοί συντονιστές για να πάρουν τη συγκατάθεσή τους.

Κεφάλαιο Γ'

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Άρθρο 13 – Οργανισμοί Αφαίρεσης

Καταρχήν, σημειώνεται όπως αναφέρεται και στο άρθρο 3, ότι ο όρος «Οργανισμός Αφαίρεσης» δεν είναι δόκιμος και θα πρέπει να αντικατασταθεί από τον όρο «Οργανισμός Λήψης».

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι όλοι οι οργανισμοί λήψης οργάνων ιδιωτικού χαρακτήρα θα πρέπει να πληρούν προϋποθέσεις ανάλογες με αυτές των μονάδων μεταμοσχεύσεων των δημόσιων νοσοκομείων. Επίσης, θα πρέπει να διαθέτουν ομάδα εξειδικευμένων ιατρών για την αφαίρεση των οργάνων προς μεταμόσχευση, γιατί έτσι μόνο εξασφαλίζεται η ποιότητα των προς μεταμόσχευση οργάνων.

Άρθρο 16 - Χαρακτηρισμός οργάνου και δότη

Η Ο.Κ.Ε. προτείνει στην παράγραφο 4 του άρθρου 16, να προβλέπεται ότι τα εργαστήρια ιστοσυμβατότητας να διαθέτουν πιστοποίηση ISO, η οποία θα πρέπει να ανανεώνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα με δημόσια δαπάνη.

Στην Ολομέλεια της 25^{ης} Νοεμβρίου 2011 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Πολυζωγόπουλος Χρήστος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ.
Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ηλιόπουλος Ηλίας
Γενικός Γραμματέας Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Πεβερέτος Παναγιώτης
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α' ΟΜΑΔΑ

Χάσκος Αθανάσιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Β' ΟΜΑΔΑ

Αρβανιτοζήσης Δημήτρης
Ε.Σ.Ε.Ε.

Γ' ΟΜΑΔΑ

Γωνιωτάκης Γεώργιος
Μέλος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Γιατράς Δημήτριος
Αναπλ.Γεν. Γραμματέας Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Δημουλάς Δημήτριος
Γενικός Γραμματέας ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Σταμόπουλου Ιωάννη
Αντιπροέδρου ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Λέντζος Δημήτριος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Κολεβέντης Φώτης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Δροσοπούλου Σοφία
Σύμβουλος Δ.Σ.Α.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κρέτσης Κωνσταντίνος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Σωτηρακόπουλος Βασίλειος
Μέλος Δ.Σ. Π.Ι.Σ.

Χαντζαρίδης Κωνσταντίνος
Αντιπρόεδρος Ε.Σ.Ε.Ε.

Λαναρά Ζωή
Γ.Σ.Ε.Ε.

Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.

Ψαρουδάκης Εμμανουήλ
Μέλος Δ.Σ. Ε.Σ.Ε.Ε.

Ντριβαλλάς Οδυσσεάς
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πετρόγιαννης Γιώργος
Εκπρόσωπος GREENPEACE Ελλάς

Αμβράζης Γεώργιος
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Τ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ανδρεάδη Ανδρέα
Προέδρου Σ.Ε.Τ.Ε.

Πεπόνης Εμμανουήλ
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λυμβαίος Ιωάννης
Αναπλ. Οργανωτικός Γραμματέας
ΕΣΑμεΑ
σε αναπλήρωση του
Βαρδακαστάνη Ιωάννη
Προέδρου ΕΣΑμεΑ

Βερνίκος Γεώργιος
Γενικός Γραμματέας Σ.Ε.Τ.Ε.

Ριζεάκος Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μπέκου Έφη
Πρόεδρος Πολιτικού Συνδέσμου
Γυναικών

Τσατήρης Γεώργιος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Συριόπουλος Παναγιώτης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μουράτογλου Ιωάννης
Μέλος Δ.Σ. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Χασιώτης Νικόλαος
Εκπρόσωπος Ένωσης
Ελλήνων Εφοπλιστών

Τούσης Αθανάσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μπάστας Κωνσταντίνος
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Π.Ε.

Αλέπης Μιχάλης
Μέλος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.

Χριστόπουλος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Χριστοδουλόπουλος Χρήστος
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Π.Ε.

Κανελλόπουλος Κωνσταντίνος
Γενικός Γραμματέας ΟΜ.Κ.Ο.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Καψιμάλη Δημητρίου
Προέδρου ΟΜ.Κ.Ο.Ε.Ε.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Σουλελής Χρήστος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
Ξυράφης Απόστολος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: 210 9249510-2, Fax: 210 9249514, e-mail: ipr@oke-esc.eu